

INUIT ATAQATIGIIT INATSIARTUNI

UPA2023/166

19. april 2023

Mariane Paviasen

Qanoq iliorutta nunasiaataasimanermiit anniaatigisagut qaangersinnaavagut? Danmarki qanoq iliornissaa naatsorsuutigaarput? Apeqquteqaat aallaavigalugu oqallisissiasatut siunnersuut.

(Inatsisartuni ilaasortaq Aqqalu C. Jerimiassen, Atassut)

Oqaaseqaat:

Suulluunnit anniaatit qaqugu qaangerneqassanersut oqaatigineqarsinnaaneq ajorput. Anniaatit qaangeriartussagaanni oqallisigineqartariaqarput, taamaammat oqallisissiamut Inuit Ataqatigiinni qujalluta ima oqaaseqarfigissavarput.

Aap ilaatigut imminut nalligineq inissaqartinneqartariaqartarpoq misigissusaavoq aqqusaarneqarsinnaasartuq kisiannili aamma imminut nalligiuaannarneq inuuneriinnarneqarsinnaanngilaq, inuuneq annertuumik assigiinngisitaartunillu qalipaateqarpoq ilaatigut taartuinnartut ilisinnaasarpog ilaannili qujanaqisumik qaamanerujussuarmik nalaataqartarpugut inuunerup tunniussugai tamaviisa tikilluaqqullugit aqqusaarutsigit ajortut ajunngitsullu misigigutsigit inissaqartillugit pisariaqarpagut. Qujanaqaarluni inuunermi aqqusaakkat ilaatigut ajorsinnaasaraluaqisut aamma ajunngitsunik kinguneqartarmat, soorluttaaq ulloq unnuarlu nikittaallutik ingerlaarnerat inuuneq aamma taamak ingerlavoq.

Inuuneruna tamavimmi ilinniarfiusoq, aqqusaagassat assigiinngitsorpassuit tamavimmik ilikkagaqarfigisarpagut nuanniitsortaalu ilinniarfigalugit tullissaanni qanoq iliuuseqarfigisinnaanissaannut nukittorsaatitut ilaatigut aqqutigisinnaasarpagut. Matu matugaangat matu alla ammartuaannarpoq. Inunngornitsinnilu nalunngisatuarineqartartoq tassaasarpog ullut ilaanni inuunerput naajumaarmat, taamaammallu pingaaruteqartorujussuavoq nammineq aalijangigarisatsinnik inuunermik kipisitsinissaq aqqutissaanngimmat.

Nunasiaataasimanerput imaannaanngitsunik oqaluttuassartaqartoq sulilu manna tikillugu qaffakaasoqarpoq, ukiut 70-it matuma siora naalagaaffeqataasutut pappiaqqatigut inissinneqaraluarluta taasumap kingunerisaannik suli nunasiaatitut pissusilersorfigineqarsimavugut,

INUIT ATAQATIGIIT INATSISARTUNI

misileraalluni meeqqanik qallunaat nunaannukartitsisoqarsimavoq, meeqqat kinaasusaannik allannguiniarnermik siunertaqartumik, angajoqqaaminnik pisariaqartitsiffigisaannik peerneqarsimapput, inuunerminni annertuumik ikilernerqaatigisaminnik, niviarsiararpassuit naartunaveersaasersorneqarsimapput kalaallit amerliartuinnarneri aningaasatigut sipaarniutitut periuseqarlutik inuunermik annertuumik ikilernerqaatigisaminnik, meeqqat amerlasuut ataataqaqqusaagatik inunngortarsimapput toqqammavissaminnik pisinnaatitaaffimminnullu arsaagaasimapput, allaammi sulinermi akissarsianut tunngasuni suli assigiinngitsumik pissusilersortoqarpoq, taanna aamma inuunermi annertuumik ikilernerqaataavoq, kinaasusiagaasimaqaagut.

Namineerlunga naammattoorpakka nunatsinni ilaatigut qallunaat piginnilluinnartutut misigisimallutik pissusilersornerat, utoqqartarisimasatta inooriaaserigaat qallunaat oqaraanngata qanorluunniit tassa oqaasii malinneqartussaasutut inisisimasut assortorneqarsinnaanngitsut, assortoraannilu ataqqinninngitsutut isigisaaneq inuunermi ingerlanneqarnikuuvuq, ajortumik pineqarnikuuvugut, tamanna piviusuuvuq.

Qujanaqaarlu maanna pissutsit allanngoriartormata, kisiannili suli annertuumik suliassaqaarpugut, ukiummi 70-it qaangiupput naalagaaffeqataasunngortinneqaratta, naalagaaffeqatinngortinneqarattali periarfissaasut tamakkerlugit saqqummiunnagit ilaannakortumik periarfissaqartinneqarsimavugut. Inuillu inuuneranni ukiut taakku amerlagaluarlutik kinguaariit iluanni amerlanneqaat.

Kiffaanngissuseqaleriartornitsinni oqarsinnaasuseqaleriartornitsinni annertuumik ilinniagassaqaarpugut soorlu ippasaaninguaq demokratii suunersoq qanorlu paasineripput oqallinnermi aamma tamanna tikilaarsimagipput.

Kamaqalersarnek tassaavoq oqaatigerusissimasaraluanik oqaatiginninngittarnermik imaluunniit oqalukkaluarluni tusaaneqanngittarnermik aliasuutigisanik apuuisaraluarnerni soqutigineqanngitsutut misigiuaaraanni takkuttartoq.

Inersimasorpasuuvugut ileqqorissaarnermik inuunermillu pitsaasunik ingerlatsisinnaanermik kinguaatsinnut ilinniartitsisut, kisianni aamma amerlavallaat maannakkut angajoqqaajunissaminnut nukissaqaratik ingerlasoqarpoq, taakkulu nunasiaataasimanerup kinguneripilorineraat eqqartugassaqqissorujussuuvuq, puigornaguli angajoqqaarpassuit amerlasuut nunatsinni akisussaaffimminnik ingerlatsilluartut maligassiuvilluartut paaqutarinnilluartut nassaasaamata.

INUIT ATAQATIGIIT INATSIARTUNI

Siusinnerusukkut saammaaseqatigiinnissamut isumalioqatigiissitarsuarmik pilersitsisoqarnikuuvuq aningaasat 10 mill.kr. atorneqarsimapput isumalioqatigiissitallu innuttaasunik ataatsimiisitsinerpassuarnik oqaloqateqarnerpassuarnik ingerlatsereerluni arfineq marlunnik 2017-imi innersuussuteqarsimavoq. Taakku kingunerisaannik annertuumik susoqangitsoortutut misinnarpoq, 2022-mi maani inersuarmi siunnersuut nunatta nunasiatut inissisimajunnaarfiani pisut qulaajarneqassasut, saqqummiusisoqarpoq tamannalu pisariaqavippoq, qulaajaanermi nunasiaataajunnaarnermi. qulaajaanissamik suliaqartoqarnissaannut akuersivugut. Siunnersuumilu ilaatigut anguniagaavoq ingerlaqqittariaqarnerput.

Danmarkip iliuusai kusanaatsorpassuit qanoq qaangissaneripput, utoqqatsertoqassava, qanoq iliorisnnaavugut avissaarnerujussuit, kamassaqaaneq allatut isumalinnik nakkarsaasarneq, oqallisissiorup apeqqutai isummerfigissagutsigit oqaatigisinnaavarput iliuuserisinnaasarput tamatsinni ataasiakkaarlutamiippoq, pissusilersornerput inersimasutut, angajoqqaatut, qinikkatut kingulitsinnut ingerlaqqittarput. Uaniittoq peerpara piffissaq pillugu

Kamalli qaangerniaraanni Danmarki pisuutiinnarsinnaangilarput, immitsinnut tamatta ataasiakkaarluta qiviartariaqarpugut imminullu aperaluta sooruna uanga tassunga killissimasunga? Inatsisiliortugut pisortallu sulisui sunik tamanik pisuutiinnarlugit skærmip tunuaniit uparuartuinnarlugit sunillu tamanik pisuutikkukkit suna angussavara? Qanoruna iligama inuttut taamak inisisimalersimasunga?

Nammineq apeqqutit akissagukkit isumaqarpunga pisortat qinikkallu sulerinerat naammanginngikkaanni suleriaaseq misissorluariarlugu qanoq iliorluna pitsaanerpaamik nunatsinnut innuttaasullu atugaannik pitsanngorsaaqataasaguma angusaqataatsitisinnaanerlunga paaseriarlugu iliuuseqartariaqarpunga. Inuunermi inersimasutut akisussaaffimmik tiguisariaqarpunga allanik pisuutitseqattaarneq sumulluunniit alloriaamik pissarsiffiginavianginnakku. Nunarput demokratiimik ingerlatissallugu aalijangernikuuvugut. Tamannalu isumaqanngilaq pisortat kisimik sunik tamanik isumalluutigissagigut atugarliorutta atugarissaaruttaluunniit tamatta assigiimmik akisussaaffeqarpugut akisussaaffillu tamanut allanut miliorussorunnaarlugu tiguniartigu ajorisaqarutta qanoq iliorluta aaqqiissutissamik tikkuusisarnitsigut tamanna pisartussaavoq, anguniakkallu immineq oqaatigiinnarlugit anguneqarsinnaaneq ajorneri ilisimaarlugu anguniakkap tungaanut suleqatigiilluta nammaqatigiilluta ingerlagutta angusassa qaninnerussaaq illit ajorputit illit ajunngilatit atuinnarunnaarlugu aqqissutissanik ujartuiniarta,

INUIT ATAQATIGIIT INATSISARTUNI

pisinnaatitaaffeqarpugut pisinnaatitaaffilli atorluassagutsigu
pisussaaffeqarnerput puigoqinatigu.

Qujanaq.